

ОКРЕМІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ОСВОЄННЯ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Історія освоєння космосу людством є мізерною у контексті земної цивілізації. Проте, можливі ресурси та ризики, пов'язані з успіхом у цьому напрямку, викликають значний інтерес країн усього світу і не тільки космічних держав.

Питання відповідальності і відшкодування шкоди у стратегіях освоєння космосу є проблематичним за своїм характером. Про це свідчить ціла низка міжнародних договорів та правових актів, що за останні кілька десятиліть ухвалено міжнародними організаціями та урядами передових країн світу.

Спрогнозувати, які саме чинники впливатимуть на появу завдання шкоди людині, яка знаходиться у космічному просторі є надзвичайно складним завданням. Так, відсутня інформаційна база, яка б розкривала вплив на свідомість та поведінку людини зміни просторово-часових зв'язків, вплив відсутності магнітного поля, відсутності зміни дня та ночі як чинника біологічних ритмів, як умов перебування у космічному просторі вплинуть на психічний стан людини тощо. Тому, передбачити якою буде поведінка людини в цих незвичайних умовах також складно.

Відповідно до Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічним об'єктам (1972 р.) шкода може виражатися в позбавленні життя, тілесному ушкодженні або завданні іншої шкоди здоров'ю, в позбавленні або ушкодженні майна (мається на увазі майно держави, її фізичних і юридичних осіб, а також міжнародних міждержавних організацій). Шкода може виражатися також в завданні збитків космічному об'єкту іншої держави або особам та майну на борту такого космічного об'єкта.

А час, коли людина відправиться у космічний простір наближається неймовірно швидко. Приватні космічні компанії наблизилися до ще однієї цілі - відправлення екіпажів на Міжнародну космічну станцію (МКС), а початок таких запусків можливий й цього року.

Відповідно до нинішньої ситуації, SpaceX і компанія Boeing розпочали перші польоти в космос із території США з моменту закриття програми шатлів НАСА 2011 року.

Тому логічно, що основна нормативно-правова база регламентації активності з освоєння космосу впроваджується за технологією резолюції Генеральної Асамблеї ООН, а саме: Декларація правових принципів діяльності держав з дослідження і використання космічного простору (1963); Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць і інші небесні тіла (1967); Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених в космічний простір (1968); Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами (1972); Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір (1975); Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах (1979); Принципи безпосереднього телевізійного мовлення (1982); Принципи дистанційного зондування Землі (1986); Принципи використання ядерних джерел енергії в космічному просторі (1992) року тощо [1, с. 120].

Відповідно до статті VI Конвенції про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір (1975) якщо застосування положень цієї Конвенції не дозволило державі - учасниці упізнати космічний об'єкт, який завдав шкоди їй або будь-якій її фізичній або юридичній особі або який може мати небезпечний або шкідливий характер, інші держави - учасниці, включаючи, зокрема, держави, що оперують засобами спостереження за космічними об'єктами і їх супроводу, відповідають в максимально можливій мірі на надіслане від цієї держави-учасниці або надане від її імені через Генерального секретаря прохання щодо допомоги в ідентифікації об'єкта, яка надається на справедливих і розумних умовах [2].

Стаття 2 Угоди про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених в космічний простір (1968) визначає дещо іншу відповідальність у випадку коли в результаті аварії, лиха, вимушеної або ненавмисної посадки екіпаж космічного корабля приземлиться на території, що знаходиться під юрисдикцією Договірної Сторони, вона негайно вживе всіх можливих заходів для його рятування і надання йому будь-якої необхідної допомоги [3].

Питанням відповідальності за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, присвячена Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічним об'єктам, 1972 р. Вона встановила абсолютну відповідальність запускаючої держави за шкоду, завдану її космічним об'єктом на поверхні Землі або повітряному судну в польоті (ст. 2) [4].

Можна сказати, що держава несе відповідальність за шкоду незалежно від наявності її вини. Якщо шкоди завдано не на поверхні Землі, а в космосі або повітряному просторі космічному об'єкту однієї держави таким же об'єктом іншої, то остання несе відповідальність лише за наявності вини. У випадку коли у запуску беруть участь кілька держав, всі вони несуть солідарну відповідальність.

Література

1. Shemshuchenko Yuriy. Problems of development of international space rights. Foreign policy and diplomacy: historical and modernized measures. Vol. 13. Issue 1. 2007. P. 118-122.

2. Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір. Конвенція. Міжнародний документ від 14.01.1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253

3. Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених в космічний простір. Угода. Міжнародний документ від 22.04.1068 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_483

4. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами. Конвенція. Міжнародний документ від 29.03.1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_126

УДК 347.214(043.2)

Скакун Ю.Є., к.ю.н.,
Національний юридичний університет
ім. Я. Мудрого, м. Харків

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПОВІТРЯНИХ СУДЕН, ЯК НЕРУХОМИХ РЕЧЕЙ, НА ЯКІ ПОШИРЕНО РЕЖИМ НЕРУХОМОЇ РЕЧІ

Положенням абз. 2 ч. 1 ст. 181 ЦК України встановлюється, що режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації [1, ст. 181].

Введення повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання й космічних об'єктів у цивільний оборот являє собою результат процесу розвитку правової моделі, що виявляється в можливості вчинення правочинів з відповідними речами. В контексті досліджуваного питання порядок введення в цивільний оборот розглядається з позицій процедури і з урахуванням моменту який